

Univerza v Ljubljani
FILOZOFSKA
FAKULTETA

ZVEZA
GEOGRAFOV
SLOVENIJE
1922

UNIVERSITATE
LJUBLJANE
FAKULTETA
ZA HUMANISTIČNE
ŠTUDIJE

UNIVERSITATE
LJUBLJANE
FAKULTETA
ZA HUMANISTIČNE
ŠTUDIJE

ILEŠI ME GE

25. IN 26. SEPTEMBER 2015

**NOVOSTI GEOGRAFSKE STROKE
IN IZOBRAŽEVANJE OSEB S
POSEBNIMI POTREBAMI**

ILEŠIČEVI IN MELIKOVI DNEVI

ZVEZA GEOGRAFOV SLOVENIJE

FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

Novosti geografske stroke in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami

ILEŠIČEVI IN MELIKOVI DNEVI

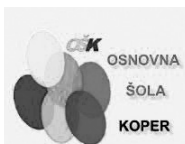
Zveza geografov Slovenije

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo

Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Oddelek za geografijo

25. in 26. september 2015

Program in izvlečki

NOVOSTI GEOGRAFSKE STROKE IN IZOBRAŽEVANJE OSEB S POSEBNIMI POTREBAMI

ILEŠIČEVI IN MELIKOVI DNEVI

25. in 26. september 2015

Program in izvlečki

Organizatorji: Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Zveza geografov Slovenije, Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem

Soorganizatorji: Osnovna šola Koper, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Organizacijski in programski odbor: Tatjana Resnik Planinc, Blaž Repe, Mojca Ilc Klun, Danica Jakopič, Stanko Pelc, Matija Zorn, Rožle Bratec Mrvar, Igor Lipovšek, Karmen Kolnik, Tinkara Mihačič, Eneja Baloh

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta 2015

Urejanje: Tatjana Resnik Planinc, Mojca Ilc Klun

Tehnično urejanje in prelom: Jure Preglau

Založila: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Izdal: Oddelek za geografijo

Za založbo: Branka Kalenič Ramšak, dekanja Filozofske fakultete

Ljubljana, 2015.

Prva izdaja.

Naklada: 150 izvodov

Publikacija je brezplačna.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

910.1(082)

376.091.3:91(082)

ILEŠIČEVI in Melikovi dnevi (2015 ; Ljubljana)

Novosti geografske stroke in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami : program in izvlečki / Ilešičevi in Melikovi dnevi, 25. in 26. september 2015 ; [organizatorji] Zveza geografov Slovenije [in] Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo [in] Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Oddelek za geografijo ; [urejanje Tatjana Resnik Planinc, Mojca Ilc Klun]. - 1. izd. - Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015

ISBN 978-961-237-770-0

1. Gl. stv. nasl. 2. Resnik Planinc, Tatjana 3. Zveza geografov Slovenije 4. Filozofska fakulteta (Ljubljana). Oddelek za geografijo 5. Fakulteta za humanistične študije (Koper). Oddelek za geografijo

281308672

Program

PETEK, 25. SEPTEMBER 2015

URA	TEMA	PROSTOR
8.00 – 9.30	Registracija udeležencev	Fakulteta za humanistične študije TRAMONTANA
9.30 – 10.30	Pozdravni govori (Irena Lazar - dekanja FHŠ, Stanko Pelc - predsednik ZGS, Tatjana Resnik Planinc - predsednica organizacijskega odbora) Božidar Opara: <i>Inkluzija oseb s posebnimi potrebami v redni del šolskega sistema ter naloge učiteljev (geografije) v inkluzivni šoli</i> Karmen Kolnik in Tatjana Resnik Planinc: <i>Delo z učenci s posebnimi potrebami – mnenja in izkušnje učiteljev</i> Irena Hergan in Maja Umek: <i>Osebe s posebnimi potrebami v procesu geografskega izobraževanja – razredni pouk</i>	Fakulteta za humanistične študije TRAMONTANA
10.30 – 11.20	Simon Kušar: <i>Proučevanje geografskih vidikov zadnje finančno-gospodarske krize</i> Damir Josipovič: <i>Socialno- in politično-geografske posledice gospodarske krize v Sloveniji v primerjalni perspektivi</i> Vladimir Drozg: <i>Prispevek k poznavanju socialne zgradbe mesta</i>	Fakulteta za humanistične študije TRAMONTANA
11.20 – 11.50	ODMOR	

URA	TEMA	PROSTOR
11.50 – 13.30	<p>Irma Potočnik Slavič: <i>Geografija neenakosti – primer starejših na podeželju</i></p> <p>Špela Guštin: <i>Scenariji konfliktov in interesov na podeželju občine Izola s pomočjo agentnega modela</i></p> <p>Mateja Breg Valjavec, Rok Ciglič, Mateja Ferik, Matija Zorn: <i>»Mejna reka« - viri za spremljanje dinamike rečnega toka</i></p> <p>Mimi Urbanc, Jerneja Fridl, Tatjana Resnik Planinc: <i>Problem poimenovanja regij Slovenije in njihova uporaba v učnem procesu</i></p>	Fakulteta za humanistične študije TRAMONTANA
13.30 – 15.00	KOSILO	OŠ Koper
15.00 – 17.00	Ogled Luke Koper ALI voden ogled mesta Koper	terensko delo
17.00 – 18.30	<p>Helena Tomšič: <i>Vključevanja otrok tujcev (pri pouku geografije) v osnovni šoli</i></p> <p>Nataša Kolega, Gregor Kovačič in Valentina Brečko Grubar: <i>Okoljske spremembe in obeti za vode v Slovenski Istri</i></p> <p>Aleš Smrekar: <i>Estetika pokrajinskih oblik v Slovenski Istri</i></p> <p>David Bole: <i>Trajnostno načrtovanje prometne rabe v slovenskih mestih</i></p>	OŠ Koper
19.00	Slavnostna podelitev priznanj ZGS in DUGS	OŠ Koper

SOBOTA, 26. SEPTEMBER 2015

URA	TEMA	PROSTOR
9.00 – 11.15	<p>Uroš Stepišnik, Mojca Ilc Klun, Blaž Repe: <i>Izobraževalni potencial vrednotenja geodiverzitet</i></p> <p>Igor Kuzma: <i>STAGE – spletna GIS aplikacija za prikazovanje in posredovanje geoprostorskih statističnih podatkov</i></p> <p>Marko Krevs, Blaž Repe, Tatjana Resnik Planinc, Tajan Trobec, Tanja Koželj, Nejc Bobovnik, Katia Štefanić: <i>Šola v oblaku – kako s svojo mobilno napravo prispevam k spletni karti ovir za gibalno prikrajšane v starem mestnem jedru Kopra</i></p>	OŠ Koper
11.15 – 11.30	ODMOR	
11.30 – 13.00	<p>Karel Natek: <i>Preventiva pred naravnimi nesrečami kot aplikacija fizične in družbene geografije</i></p> <p>Matej Ogrin in Danijela Strle: <i>Proučevanje znižane meje sneženja na primeru Doline Planice in Doline v okolici Rateč</i></p> <p>Matej Ogrin in Erika Sitar: <i>Gradienti količine padavin v alpskih dolinah</i></p> <p>Peter Kumer: <i>Zasebni lastniki majhnih gozdnih posesti: značilnosti in posebnosti</i></p> <p>Jani Kozina: <i>Lokacijski dejavniki družbe znanja: časovne in prostorske implikacije</i></p>	OŠ Koper
13.00 – 14.00	KOSILO	OŠ Koper

URA	TEMA	PROSTOR
-----	------	---------

14.00 – 15.30	Aksinja Kermauner: <i>Slepi in slabovidni učenci v inkluzivni šoli</i>	OŠ Koper
---------------	--	----------

Marija Repe Kocman: *Slepi in slabovidni – izziv in spodbuda pri poučevanju geografije*

PLAKATI IN RAZSTAVA

Patricija Prelec: *Določanje recentnih sprememb na klifih na slovenski obali s pomočjo podatkov lidarskega snemanja*

Polona Küssel: *Učila za slepe in slabovidne učence*

Izvlečki

Kazalo vsebine

Božidar Opara

Inkluzija oseb s posebnimi potrebami v redni del šolskega sistema ter naloge učiteljev (geografije) v inkluzivni šoli 13

Karmen Kolnik in Tatjana Resnik Planinc

Delo z učenci s posebnimi potrebami – mnenja in izkušnje učiteljev 15

Irena Hergan in Maja Umek

Osebe s posebnimi potrebami v procesu geografskega izobraževanja – razredni pouk 17

Simon Kušar

Proučevanje geografskih vidikov zadnje finančno-gospodarske krize 18

Damir Josipovič

Socialno- in politično-geografske posledice gospodarske krize v Sloveniji v primerjalni perspektivi 19

Vladimir Drozg

Prispevek k poznavanju socialne zgradbe mesta 20

Irma Potočnik Slavič

Geografija neenakosti – primer starejših na podeželju 21

Špela Guštin

Scenariji konfliktov interesov na podeželju občine Izola s pomočjo agentnega modela 22

Mateja Breg Valjavec, Rok Ciglič, Mateja Ferk, Matija Zorn

»Mejna reka« – viri za spremljanje dinamike rečnega toka 23

Mimi Urbanc, Jerneja Fridl, Tatjana Resnik Planinc

Problem poimenovanja regij Slovenije in njihova uporaba v učnem procesu 24

David Bole

Trajnostno načrtovanje prometne rabe v slovenskih mestih 25

Nataša Kolega, Gregor Kovačič in Valentina Brečko Grubar

Okoljske spremembe in obeti za vode v Slovenski Istri 26

Helena Tomšič

Vključevanja otrok tujcev (pri pouku geografije) v osnovni šoli 27

Uroš Stepišnik, Mojca Ilc Klun, Blaž Repe

Izobraževalni potencial vrednotenja geodiverzitete 28

Igor Kuzma

STAGE – spletna GIS aplikacija za prikazovanje in posredovanje geoprostorskih statističnih podatkov 29

<i>Marko Krevs, Blaž Repe, Tatjana Resnik Planinc, Tajan Trobec, Tanja Koželj, Nejc Bobovnik, Katia Štefanič</i>	
Šola v oblaku – kako s svojo mobilno napravo prispevam k spletni karti ovir za gibalno prikrajšane v starem mestnem jedru Kopra	31
<i>Karel Natek</i>	
Preventiva pred naravnimi nesrečami kot aplikacija fizične in družbene geografije	32
<i>Matej Ogrin in Danijela Strle</i>	
Proučevanje znižane meje sneženja na primeru Doline Planice in Doline v okolici Rateč....	33
<i>Matej Ogrin in Erika Sitar</i>	
Gradienti količine padavin v alpskih dolinah	34
<i>Peter Kumer</i>	
Zasebni lastniki majhnih gozdnih posesti: značilnosti in posebnosti.....	35
<i>Jani Kozina</i>	
Lokacijski dejavniki družbe znanja: časovne in prostorske implikacije.....	36
<i>Aksinja Kermauner</i>	
Slepi in slabovidni učenci v inkluzivni šoli	37
<i>Marija Repe Kocman</i>	
Slepi in slabovidni – izziv in spodbuda pri poučevanju geografije	38

INKLUZIJA OSEB S POSEBNIMI POTREBAMI V REDNI DEL ŠOLSKEGA SISTEMA TER NALOGE UČITELJEV (GEOGRAFIJE) V INKLUZIVNI ŠOLI

Inkluzija je ena največjih sprememb na področju šolstva v zadnjih desetletjih. Segregiran šolski sistem, ki je izključeval »prizadete«, je trajal dobro stoletje. Sprememba filozofije in etike je povsem spremenila pojmovanje in razumevanje oseb, ki smo jih prej poimenovali s stigmativnimi izrazi in jih imeli za manj vredne in manj sposobne. Ko smo te »drugačne« začeli drugače razumevati in sprejemati, smo jih v tako imenovanem konceptu integracije začeli selektivno vključevati v redni šolski sistem. In to tiste, ki so se lahko prilagodili pravilom in redu v rednem šolskem sistemu. Šolski sistem se tedaj tem posameznikom ni prilagajal. Ta koncept integracije se je kaj kmalu pokazal kot nezadosten, saj posameznikom, ki smo jih poimenovali osebe s posebnimi potrebami, ni zagotavljal pravic in možnosti, kot jih imajo drugi (človekove pravice, enake možnosti, pravičnost, ne diskriminativnost ...). Zato so se ideja, paradigma in koncept integracije nadgradili z idejo, paradigmo in konceptom inkluzije. Inkluzija pomeni, da smo vsi različni (normalno je biti različen) in vsi različni se vključujejo v skupno šolo po načelu »Šola za vse – pravična šola«. A ker imajo osebe s posebnimi potrebami različne primanjkljaje, ovire oziroma motnje, jim je potrebno zagotoviti dodatno strokovno pomoč in prilagoditve v procesu vzgoje in izobraževanja. Tako je nastala paradigma in koncept inkluzije. Inkluzija ni enoznačen pojem, saj ga lahko razumevamo v ožjem smislu kot skrb in pomoč osebam, ki imajo primanjkljaje, ovire oziroma motnje ali pa v najširšem smislu kot pomoč vsem, ki so kakorkoli izločeni, marginalizirani in onemogočeni, da bi enakovredno participirali v družbi (tujejezikovni, migranti, Romi ...) Zaradi tako širokega pojmovanja je inkluzija eden od eminentnih vprašanj ne samo Evropske unije, temveč razvitega globalnega sveta. Ti problemi se z zadnjimi dogajanji v svetu le še stopnjujejo. Inkluzija v pedagoškem smislu torej pomeni, da se v redne oblike vzgoje in izobraževanja na vseh nivojih vključujejo vsi tisti s posebnimi potrebami, ki imajo ohranjene kognitivne sposobnosti za šolanje. Vsi ti so primerni za inkluzijo. Manj primerni pa so le tisti, ki imajo motnje v duševnem razvoju. Kaj moramo torej zagotoviti v šolah? Kaj pričakujemo od učiteljev? Od šol in od učiteljev pričakujemo, da bodo sprejeli osebe s posebnimi potrebami kot dobrodošle. To je predpogoj. Šole in učitelji ne smejo

ostati sami z mnogoterimi tovrstnimi vprašanji. Šolam je potrebno zagotoviti strokovnjake, ki bodo šolam pomagali v vseh pogledih pomoči in podpore – tako samim osebam s posebnimi potrebami kot učiteljem, vodstvu šol in seveda tudi staršem. V ta namen je poleg specialnih pedagogov nastal v Sloveniji nov profil inkluzivnih pedagogov, ki se usposabljujejo prav za naloge pomoči in podpore na področju posebnih potreb. Zelo pomembna komponenta podpore in pomoči osebam s posebnimi potrebami v šolah so normativni akti o prilagajanju NPZ, o prilagojenem izvajanju mature, za konkretno pomoč in prilagoditve pa tako imenovana Navodila za prilagajanje (gradiva Zavoda RS za šolstvo), ki so narejena ločeno za vse nivoje vzgoje in izobraževanja (za vrtce, za OŠ, za gimnazije-srednje šole). Rekli bi lahko, da smo temelje za inkluzijo v šolah postavili. Potrebujemo še srčnost in pripravljenost učiteljev, da sprejmejo te izzive, da si postopoma pridobivajo nova vedenja in znanja s tega področja. To gotovo zahteva napore. A zadoščenje, ko posamezniku s posebnimi potrebami pomagamo priti do cilja, odtehta oziroma poplača ta trud.

DELO Z UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI – MNENJA IN IZKUŠNJE UČITELJEV

V današnjem času, za katerega so značilne hitre spremembe na področju znanja, tehnologije ter tudi sistema vrednot, dobivajo otroci in mladostniki s posebnimi potrebami drugačno mesto in vlogo v svetu kot so jo imeli v preteklosti. Na področju oseb s posebnimi potrebami so s spremembami vzniknile in obrodile ideje integracije, normalizacije in v novejšem času inkluzije. S pojmom otroci oz. osebe s posebnimi potrebami zajemamo vse tiste, ki pri vzgoji in izobraževanju daljši ali krajši čas potrebujejo prilagoditve in pomoč. Z vključevanjem otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v redni šolski sistem je bil narejen velik korak v smeri njihovega celostnega vključevanja v družbo. Ker gre za izjemno heterogeno skupino mladih ljudi, je nemogoče izbrati za vse enake postopke poučevanja, učila in učne pripomočke, kajti pri obravnavi te populacije ni dominantnega postopka. Posledično so učitelji pred izjemno zahtevno nalogo, ki terja od njih veliko znanja, prilagajanja in razumevanja.

Mnenja učiteljev geografije, ki poučujejo na osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji in so poleti 2015 sodelovali v krajši pilotski kvalitativni raziskavi, so pokazala, kako le-ti ocenjujejo svojo usposobljenosti za delo z učenci s posebnimi potrebami in kakšne so njihove dosedanje izkušnje. Intervjuvanci se v veliki meri pri svojem delu v prvi vrsti čutijo prepuščeni sami sebi in pogrešajo načrtno podporo njihovem delu kot tudi zmožnost refleksije lastne prakse, čeprav pri strokovnih sodelavcih (npr. specialni pedagogih in psihologih na šolah (ali v bolnišnici)) dobijo pomoč oz. nasvet, če zanje zaprosijo. V geografski pedagoški dokumentaciji kot tudi v domačih strokovnih virih ne najdejo dovolj ustreznih usmeritev za poučevanje učencev s posebnimi potrebami. Raznolikost učencev s posebnimi potrebami in tudi njihovo število ter pričakovane prilagoditve poučevanja v inkluzivnih razredih jih zelo obremenjuje, še zlasti tedaj, ko nimajo ustrezne podpore pri sodelavcih ali pri starših. Vsi svoje dosedanje izkušnje opisujejo tako za dobre kot tudi za slabe ter izkazujejo željo ne samo po dodatnem strokovnem usposabljanju (kognitivni vidiki dela) temveč predvsem po prilagoditvi pedagoških normativov (npr. omejeno maksimalno število učencev s posebnimi potrebami, vključenih v posamezni razred) kot tudi možnost zadovoljevanja psiholoških in socialnih komponent poučevanja (povratna informacija o njihovem delu (npr. pohvala), sodelovalno delo v majhnih

timih - primerjava izkušenj z drugimi učitelji geografije). Zaznati pa je tudi določeno resigniranost v razmišljanjih, saj »o učiteljih v vzgojno-izobraževalnem procesu razmišljamo nazadnje«, tudi takrat, ko vpeljujemo oz. analiziramo novosti in izboljšave.

OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI V PROCESU GEOGRAFSKEGA IZOBRAŽEVANJA – RAZREDNI POUK

V okviru študijskega programa Razredni pouk PeF UL bodoči učitelji spoznajo posebne potrebe različnih skupin učencev pri predmetu *Inkluzivna vzgoja in izobraževanje* ter pri vseh specialnih didaktikah. Prilagajanje pouka geografskih vsebin je del praktično usmerjenega predmeta *Didaktika družboslovja II* v 4. letniku študija. Vsebina vaj, predavanj in nastopov je povezana z izbranim tematskim sklopom, ki ga študenti v skupinah izvajajo v 6 zaporednih tednih na šoli. Skupina študentov izvede celoten didaktični lok – od začetnega preverjanja znanja, prek poučevanja novih vsebin in spretnosti, do preverjanja in ocenjevanja znanja, vse v istem oddelku. Vsak študent v skupini vsako uro spremlja napredovanje 3-5 učencev. Spremlja njihovo delo med poukom in ob koncu vsake učne enote preveri njihov napredek, predlaga prilagoditve za opazovane učence za naslednjo uro, tudi za posameznike brez odločbe. Študenti skupinsko načrtujejo naslednjo uro in poskušajo vključiti prilagoditve, ki so tudi pri geografskih temah zelo raznolike. Odvisne so tako od učnih ciljev kot od potreb učencev in zajemajo učne oblike, metode, učila, organizacijo prostora, način vodenja pouka ... Navajamo le nekaj primerov prilagoditev pri geografskih vsebinah: spremembe sedežnega reda (učencu omogočimo dober pogled na zemljevid), prilagajanje števila in zahtevnosti nalog, raznolik zapis iste učne snovi (linearno, miselni vzorci, tipografija črk), zvočni posnetek učne snovi (besedilo iz učbenika, drugega vira), poenostavljeni zemljevidi (slikovni, z manjšo količino podatkov), individualno delo (tema po izbiri za učenca, ki je že dosegel cilje), delo v paru, v skupini (medvrstniška pomoč, sodelovalno učenje), veččutno učenje iste vsebine, več praktičnega dela, vključevanje igre, dodatne spodbude, dodatno utrjevanje, vključevanje gibanja, vodenje pouka z umirjanjem, s tišino, krepitev samozavesti (pohvale), prilagajanje načina preverjanja (ustno, praktično namesto pisno) ...

PROUČEVANJE GEOGRAFSKIH VIDIKOV ZADNJE FINANČNO-GOSPODARSKE KRIZE

Zadnja finančno-gospodarska kriza, ki je konec leta 2008 zajela tudi Slovenijo, je pogosto označena kot največja globalna finančna in gospodarska kriza po letu 1929. Zaradi obsega in trajanja je bila deležna številnih proučevanj in interpretacij različnih znanstvenih disciplin. Kot način geografskega pristopa k proučevanju številnih med seboj prepletenih ekonomskih, socialnih in prostorskih vidikov finančno-gospodarske krize predlagamo tristopenjski prostorski model proučevanja z različnimi poudarki na posamezni ravni: na nacionalni ravni (makroekonomski vidiki: gospodarska dinamika, spremembe gospodarske strukture, socialnogeografska problematika), na regionalni ravni (regionalna analiza: geografski dejavniki za prostorske razlike v intenzivnosti posledic krize, spremembe socioekonomske strukture) ter na lokalni ravni (mikrolokacijske študije: oblikovanje degradiranih območij, socioekonomska struktura). Teoretični pristop bo dopolnjen s konkretnimi primeri geografskih proučevanj finančno-gospodarske krize.

Damir Josipovič

SOCIALNO- IN POLITIČNO-GEOGRAFSKE POSLEDICE GOSPODARSKE KRIZE V SLOVENIJI V PRIMERJALNI PERSPEKTIVI

V prispevku so predstavljeni delni rezultati raziskovanja učinkov gospodarske krize na socialno-geografsko strukturo Slovenije. Od izbruha finančno-gospodarske krize pravkar mineva sedem let. V tem času je Slovenija prešla v skupino najbolj zadolženih držav EU. Večina ukrepov slovenskih in vlad drugih držav članic EU je šla v smer varčevalnih in drugih restriktivnih politik, največkrat na račun zniževanja socialnih transferov. Povečalo se je število prebivalcev pod pragom revščine. Povečali sta se dohodkovna in medregionalna neenakost. Hkrati je Slovenija med evropskimi državami v samem vrhu po deležu upokojenega prebivalstva in po nizki zaposlenosti v najbolj produktivnih starostnih kontingentih. Kaj se je v Sloveniji dejansko zgodilo? Avtor predstavlja vzroke za specifičen potek krize v Sloveniji, ki kaže na razvoj, ki odstopa od ostalih post-socialističnih držav in se približuje mediteranskemu tipu socialno-geografske strukture. Hkrati opredeli tudi konceptualne probleme opredeljevanja ranljivih skupin prebivalstva in neučinkovitost tako imenovanega »učenja politik«.

PRISPEVEK K POZNAVANJU SOCIALNE ZGRADBE MESTA

Pod pojmom »socialna zgradba mesta« razumemo razmestitev socialnih vsebin, ki se nanašajo na prebivalce mesta in tistih, ki so zajete v materialnem okolju. Spoznavanje razmestitve socialnih lastnosti prebivalcev je v geografiji že uveljavljeno, manj poznan pa je drugi vidik socialne zgradbe mesta. Ta sloni na spoznanju, da imajo materialne stvari (zgradbe, dejavnosti, infrastruktura) tudi socialne vsebine, ali z drugimi besedami, da so odraz socialnih lastnosti njihovih uporabnikov. Določene dejavnosti v mestu uporabljajo določene socialne skupine prebivalcev, kar pomeni posebno obliko socialno prostorske diferenciranosti ali socialne zgradbe mesta.

Na primeru mesta Lenart v Slovenskih goricah smo skušali ugotoviti kako je mogoče socialno zgradbo prepoznati na podlagi socialnih vsebin posameznih dejavnosti (bivanja, dela, oskrbovanja, izobraževanja, rekreacije in komunikacije) oziroma krajev, kjer se te nahajajo. V ta namen smo s kartiranjem, opazovanjem in anketiranjem pridobili podatke o tem, katera socialna skupina zadovoljuje svoje potrebe na določenem kraju. Zaradi majhnosti mesta in majhnega števila dejavnosti, rezultati niso zelo nazorni, vendar dovolj, da dajejo vpogled v socialno prostorsko diferenciranost temeljnih človekovih dejavnosti in posredno celotnega mesta. Pokazalo se je še, da socialna vsebina temeljnih človekovih dejavnosti ni izrazita, da v mestu deluje majhno število socialnih skupin, zaradi česar je socialno prostorska diferenciranost Lenarta majhna.

GEOGRAFIJA NEENAKOSTI – PRIMER STAREJŠIH NA PODEŽELJU

Empirične raziskave podeželskih območij v Sloveniji so z vidikov različnih strok izpostavile staranje prebivalstva kot enega glavnih razvojnih problemov podeželja druge polovice 20. stoletja, ko so obsežna obrobna, obmejna, hribovita in gričevnata, gospodarsko in infrastrukturno slabše razvita ter težje dostopna podeželska območja zajeli procesi deagrarizacije, depopulacije in modernizacije. Intenzivno povečevanje števila in deleža starejših prebivalcev (65+) ter zvišanje povprečne starosti občanov so dejstva, s katerimi se bo morala Slovenija sistemsko spoprijeti. Proces staranja poteka v Sloveniji z različno intenziteto in kontinuiteto (Kerbler, 2015). Očitno je pomanjkanje poglobljenih študij starejšega prebivalstva tako v mestih kot na podeželju, saj posplošene ugotovitve glede prostorskih struktur starejšega prebivalstva večinoma ne upoštevajo, da gre za izjemno raznoliko prebivalstveno skupino. V prispevku se osredotočamo na: (1) na proces staranja, kot ga doživljajo starostniki na podeželju, in (2) na podeželski prostor, ki s svojimi značilnostmi ustvarja posebno okolje za bivanje starejšega prebivalstva. Rezultati problemske in prostorske analize izhajajo iz večletnih raziskav starejšega prebivalstva na slovenskem podeželju (N=309). Ugotavljamo, da v Sloveniji zelo slabo poznamo pričakovanja in potrebe starejšega prebivalstva ter da neustrezni pristopi k reševanju problematike vodijo k povečanju regionalnih razlik (»geografija neenakosti«). Ugotovitve nakazujejo potrebo po skrbnem in celostnem spremljanju procesa staranja na lokalni ravni, kar bi omogočalo postopno pripravo podatkovne podlage za oblikovanje sodobnih strategij staranja prebivalstva.

SCENARIJI KONFLIKTOV INTERESOV NA PODEŽELJU OBČINE IZOLA S POMOČJO AGENTNEGA MODELA

Podeželje v občini Izola doživlja izjemno hitre in skokovite demografske, gospodarske, okoljske spremembe, kar je razvidno iz spreminjajoče se rabe tal. Zaradi prepleta različnih funkcij podeželja so nekatera območja lahko privlačna oziroma primerna za več nasprotujočih si dejavnosti. Na takih območjih med uporabniki prostora pogosto prihaja do konfliktov interesov, ki se odražajo v rabi tal. Za modeliranje nastanka takih konfliktov lahko uporabimo agentno modeliranje, ki ga dopolnimo s scenariji prihodnjega razvoja. V programu NetLogo smo s pomočjo GIS slojev zasnovali pokrajino in vanjo umestili štiri večje akterje na podeželju občine Izola (kmetje, lastniki počitniških bivališč, prostorski načrtovalec, naravo- in kulturovarstvenik). Model vključuje štiri scenarije, navezane na spreminjanje količine vode in tehnološki razvoj, ki vplivajo na odločanje akterjev. S spreminjanjem nastavitev modela in izbiro scenarijev lahko opazujemo pojavljanje konfliktov interesov v prostoru in času. Model lahko uporabimo kot podporo odločanju pri prostorskem načrtovanju v občini in tudi v izobraževalne namene.

»MEJNA REKA« – VIRI ZA SPREMLJANJE DINAMIKE REČNEGA TOKA

Reke so naravnogeografska ločnica, ki zaradi prestavljanja rečnih strug otežujejo trajno administrativno razmejitev, še posebej v ravninskih območjih, kjer reke pogosto poplavlajo. Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 je nekoč notranja (manj pomembna) meja med Slovenijo in Hrvaško postala pomembna meddržavne meja, katere del poteka ravno po rekah (na primer Drava, Sotla, Kolpa, Dragonja).

Z uporabo zgodovinskega kartografskega gradiva (na primer Jožefinski vojaški zemljevid, Franciscejski kataster), zgodovinskih letalskih in satelitskih posnetkov ter digitalnega modela reliefa, ki je izdelan iz podatkov laserskega snemanja, smo analizirali dinamiko spreminjanja rečnega toka dveh režimsko in hidrogeografsko različnih mejnih rek – Drave in Dragonje, ter izdelali zemljevide spreminjanja strug obeh vodotokov v zadnjih dveh stoletjih.

Drava ima snežni rečni režim in spada med vodnate reke z zmernim strmecem, ki meandrirajo in občasno poplavijo. Prestavljanje struge po naplavni ravnici in obseg poplav sta antropogeno umiljena z več hidro-akumulacijskimi zajetji. Dolga je 720 km, tok v Sloveniji pa je dolg 142 km; na 25 km dolgem odseku poteka slovensko-hrvaška meja.

Dragonja ima dežni rečni režim in spada med nižinske reke z ozko naplavno ravnico, po kateri meandrira ter občasno poplavlja. Z regulacijo rečne struge je prestavljanje struge antropogeno upočasnjeno, trajanje poplav pa skrajšano. Dolga je 30 km, ob spodnjem toku po njej delno poteka nepotrjena meja med Slovenijo in Hrvaško, ki predstavlja enega izmed najbolj spornih odsekov neresenega mejnega vprašanja med državama.

Skladno s časovno analizo premikanja strug obravnavanih vodotokov, podajamo strokovne omejitve za določanje mej na rekah, ki izvirajo iz naravnogeografskih razmer, katere v političnih odločitvah pogosto ostajajo spregledane. Čeprav so spremembe pri manjših vodotokih (Dragonja) manjšega velikostnega reda, se ob izjemnih dogodkih (na primer poplave) tudi pri teh struge spreminjajo. Ravno zaradi premikanja strug pa reke zlasti v ravninskih območjih niso najbolj primerne za politično razmejevanje.

PROBLEM POIMENOVANJA REGIJ SLOVENIJE IN NJIHOVA UPORABA V UČNEM PROCESU

Izzivi regionalne delitve nekega prostora in poimenovanja posameznih regionalnih enot so številni in zahtevajo kompleksno obravnavo. Ker sta regionalizacija in z njo povezano poimenovanje pomemben del ne samo geografskega izobraževanja, bi ji bilo v izogib nejasnostim, ki jih zaznavamo v izobraževalnem procesu, potrebno (tudi z vidika šolske geografije) namenjati več pozornosti. Osnovni namen prispevka je predvsem opozoriti na nedoslednosti in posledično zmedo učencev, dijakov in študentov pri poimenovanju regij/pokrajin Slovenije.

V okviru projekta Šolski učbeniki kot orodje za oblikovanje geografskih predstav o slovenskih pokrajinah smo izvedli obsežno anketiranje na devetih osnovnih, osmih srednjih šolah in eni fakulteti. Sodelovali so osemsto trije (803) učenci, dijaki in študentje.

Rezultati analize so pokazali, da učenci, dijaki in študentje uporabljajo zelo različna imena za osnovnih pet naravnogeografskih enot (alpske pokrajine, predalpske pokrajine, dinarsko-kraške pokrajine, obsredozemske pokrajine in obpanonske pokrajine). Presenetljivo pri tem izstopa tudi raba imen historičnih regij, čeprav jih učni načrti za geografijo ne omenjajo (se pa z njimi srečajo npr. v 7. razredu osnovne šole pri pouku slovenščine). Razloge lahko iščemo v nezumevanju pomena različnih vrst regionalizacij, v prepogostem spreminjanju regionalne delitve Slovenije in spreminjanju imen regij. Vse to pa se odraža v učnih načrtih, učbenikih in različnih znanstvenih monografijah, ki so vir za pedagoško izvajanje pouka in usvajanje znanja.

V želji, da bi šolajoča se mladina v celotni izobraževalni vertikali lažje ozavečila in utrdila določene pojme in poimenovanja, povezana s pokrajinami, si morata raziskovalna in pedagoška srenja prizadevati, da se uporabljajo imena pokrajin, ki so enostavna, prepoznavna, asociativna in ki se ne bodo nenehno spreminjala.

VKLJUČEVANJA OTROK TUJCEV (PRI POUKU GEOGRAFIJE) V OSNOVNI ŠOLI

Migracije so pojav, kateremu se ni mogoče izogniti, niti v sistemu izobraževanja. Strah pred tujci je velik, zato države v zadnjem času zelo natančno beležijo in določajo obseg ter smeri migracijskih gibanj. Na podlagi dobljenih podatkov sprejemajo nove imigracijske politike, katerih glavni namen je omejiti pritek tujcev na svoje ozemlje. V slovenski šolski sistem se vsako leto vključuje vse več otrok tujcev. Analize kažejo, da ti otroci težje sledijo pouku, imajo nižji učni uspeh, kot njihovi vrstniki, se slabše vključujejo v socialno okolje zaradi slabšega znanja slovenščine ter neizoblikovanih strategij in instrumentov za vključevanje otrok tujcev v sistem izobraževanja na vseh ravneh šolanja. V praksi ne obstaja univerzalni sistem vključevanja teh otrok v sistem izobraževanja, ki bi učinkoval v vseh okoliščinah in na vseh področjih, saj določena integracijska politika lahko deluje le v nekem določenem časovnem obdobju, medtem ko v drugem ne deluje več. Ključnega pomena za proces vključevanja otrok tujcev v novo okolje je izobraževanje, saj ti otroci v tem procesu pridobijo tiste veščine, znanja in socialne vezi, ki jih potrebujejo za uspešno vključitev v družbo. Uveljavljena modela v dosedanji praksi pri vključevanju priseljenjskih otrok v izobraževanje sta integracija in inkluzija. Pomembno vlogo v tem procesu ima tudi jezik.

OKOLJSKE SPREMEMBE IN OBETI ZA VODE V SLOVENSKI ISTRI

Obalno območje je že zaradi stika sladko in slano vodnih okolij posebno, zaradi svojstvenih, tudi neugodnih naravnogeografskih značilnosti pa se sooča s težavami, ki jih drugod v Sloveniji ne poznamo, npr. ogroženost zaradi poplav morja, ali v manjši meri kot v Slovenski Istri, npr. pogostost hidrološke suše. Vse bolj izrazite spremembe podnebja v zadnjih desetletjih že sedaj povečujejo težave v oskrbi z vodo in občutljivost vodnih okolij za onesnaževanje. Upoštevanje napovedi empiričnih modelov pa bodo naravne razmere za vodne vire in obalna območja v prihodnje še bolj neugodne. Vodni odtok v porečjih je že sedaj nizek inoletni pretoki rek pogosto dosegajo minimalne vrednosti, ko vodnega pretoka ni možno izmeriti. To ima za posledico tudi slabo kakovost vode in ogroža kakovost morja na izlivnih območjih. Rižanski vodovod se v zadnjih dveh desetletjih, z izjemo nekaterih let, v poletnih mesecih redno srečuje z velikim pomanjkanjem vode za oskrbo iz lastnega vira. Na osnovi analiziranih podatkov padavinskih postaj v Slovenski Istri v zadnjih desetletjih smo potrdili trend zmanjševanja količine padavin in na osnovi analiziranih podatkov vodomernih postaj posledično zmanjševanje vodnega odtoka, oboje je izrazitejše v topli polovici leta, ki je za Slovensko Istro že sicer »kritično« obdobje. V prihodnje zato lahko pričakujemo še manj razpoložljive vode za oskrbo in še večjo občutljivost vodnih okolij za onesnaževanje. Podnebne spremembe z rastjo temperatur pa se kažejo tudi v višjih gladinah morja na mareografski postaji v Koprju. Ob najvišjih plimah, ki so pogostejše ob ščipu in mlaju v jesenskih mesecih, so se nižje ležeči deli obale že v preteklosti srečevali s poplavljanjem morja, z dvigom gladine pa se utegneta pogostost in obseg poplav še povečati. Ob izjemno visokih plimah in velikih pretokih rek pa lahko obale in spodnje dele dolin prizadenejo tudi zelo obsežne in ogrožajoče poplave.

David Bole

TRAJNOSTNO NAČRTOVANJE PROMETNE RABE V SLOVENSКИH MESTIH

V predstavitvi bomo predstavili raziskavo obsega prometne rabe tal, razloge za spreminjanje, povezavo z družbenimi dejavniki ter posledicami tega spreminjanja na bivalno okolje prebivalcev. Ugotovili smo, da je vse večja mobilnost družbe neizpodbitno dejstvo – vse več se vozimo z avtomobili in vse dlje z njimi potujemo. Analiza prometne rabe tal je pokazala, da zaradi potrebe po vse večji mobilnosti naraščajo tudi prometne površine v Sloveniji. Med letoma 1999 in 2011 se je tako celokupno število prometnih površin povečalo za slabih 45 km² na celokupno 463 km² površin, kar predstavlja 4,2 % površine celotne Slovenije. Vsekakor je prometna raba v prostoru izjemno pomembna, saj predstavlja več kot polovico vseh pozidanih površin v Sloveniji, močno vpliva na vsakodnevno življenje ljudi in njihovo kakovost bivanja, hkrati močno vpliva na druge dejavnike v prostoru (narava, kmetijstvo, turizem). V predstavitvi bomo predstavili osnovne spremenljivke prometne rabe tal v Sloveniji in metodološki okvir raziskovanja ter postavili teze, ki bodo raziskovalni izziv tudi za bodoče.

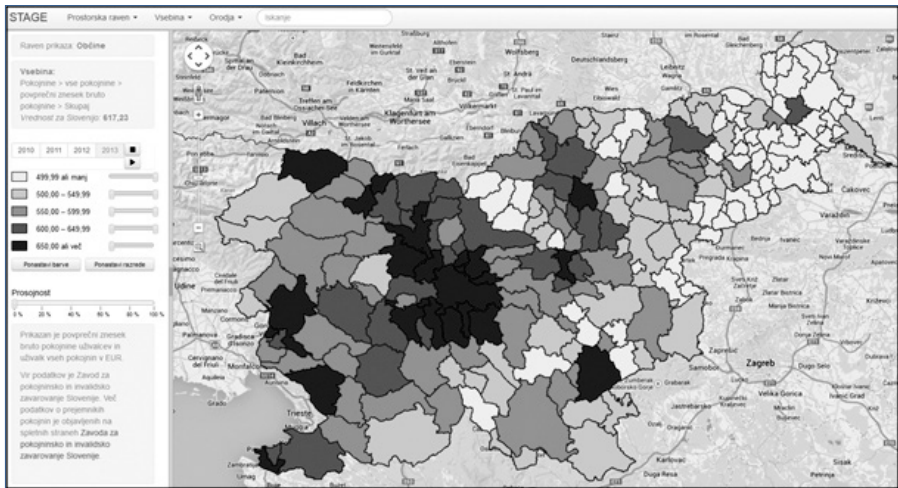
IZOBRAŽEVALNI POTENCIAL VREDNOTENJA GEODIVERZITETE

Preučevanje geodiverzitet vse bolj pridobiva na pomenu, saj predstavlja pomembno orodje pri varstvu narave, izobraževanju in identifikaciji geoturističnih potencialov. Večina metod vrednotenja geodiverzitet je namenjena identifikaciji naravnih vrednot ali geoturističnega potenciala nekega območja. Namen naše raziskave je izdelati metodo vrednotenja geodiverzitet, skozi katero bi določili izobraževalni potencial nekega območja, ki temelji na abiotskih elementih okolja. Metodo smo aplicirali na območju Cerkniškega polja, ki je s strani osnovnih in srednjih šol velikokrat vpeto v program šolskih ekskurzij. V prvi fazi smo ovrednotili elemente geodiverzitet na celotnem območju polja. Vrednotenje geodiverzitet območja je temeljilo na izračunu indeksa geodiverzitet na celotnem območju polja, območja z visokim indeksom pa smo izbrali kot potencialno najprimernejša za ekskurzije. Druga faza vrednotenja je temeljila na določevanju dodane – pedagoške vrednosti območij visoke diverzitet. Tako smo vsa izbrana območja medsebojno primerjali z vidika primernosti izpeljave šolske ekskurzije. Uporabljena metoda se je izkazala za primerno, saj smo na podlagi dobljenih rezultatov lahko na območju Cerkniškega polja določili tri območja visoke geodiverzitet, kamor bi lahko učitelji na ekskurzijo ali terenske vaje vodili manjše skupine učencev in dijakov.

STAGE – SPLETNA GIS APLIKACIJA ZA PRIKAZOVANJE IN POSREDOVANJE GEOPROSTORSKIH STATISTIČNIH PODATKOV

STAGE – Statistika & Geografija – je interaktivna spletna kartografska aplikacija, ki uporabnikom omogoča spremljanje časovnega razvoja različnih pojavov za več kot 300 spremenljivk, razporejenih po 20 statističnih področjih (npr. prebivalstvo, plače, pokojnine, zdravje, nacionalni računi ...). Podatki so na podlagah Google Zemljevidi prikazani za ravni 10 prostorskih enot, tj. od regionalno-lokalne ravni do ožjega bivalnega okolja, prikazanega s sistemom hierarhičnih mrež. Uporabnik lahko z uporabo prostorskega poizvedovanja združuje prostorske enote v nova zaključena območja ter ustvarja nove statistike po svoji meri. S povezovanjem celic na mreži lahko celo oblikuje nova funkcionalna območja, ne da bi se bilo treba ozirati na obstoječe administrativne enote. Prednastavljene kartografske poglede lahko z upravljanjem interaktivne legende preoblikuje v poljubne poglede, jih deli z drugimi uporabniki, integrira v svoje spletne strani ali pa shrani na svoje naprave (v obliki slike ali kot surove geoprostorske podatke). Z uporabo orodij GIS lahko geoprostorske statistične podatke kombinira z drugimi prostorskimi podatki in tako podatkovno nadgrajuje svoje prostorske analize.

Z odprtjem geoprostorske podatkovne infrastrukture SURS izpolnjuje svojo zavezo k izkazovanju statistik, ki podpirajo učinkovito odločanje in oblikovanje politik na podlagi dejstev.

Slika 1: STAGE – Povprečni zneski bruto pokojnin, občine, Slovenija

Povezave:

- gis.stat.si
- <https://vimeo.com/channels/926253>

Marko Krevs, Blaž Repe, Tatjana Resnik Planinc, Tajan Trobec, Tanja Koželj, Nejc Bobovnik, Katia Štefanić

ŠOLA V OBLAKU – KAKO S SVOJO MOBILNO NAPRAVO PRISPEVAM K SPLETNI KARTI OVIR ZA GIBALNO PRIKRAJŠANE V STAREM MESTNEM JEDRU KOPRA

Na delavnici bodo udeleženci na kratko seznanjeni z nekaterimi možnostmi, ki jih ne le v naše vsakodnevno življenje, ampak tudi na vse ravni izobraževanja prinašajo vedno novi načini uporabe »računalništva v oblaku« (*cloud computing*), vključno s sodelovalnim kartiranjem (*collaborative mapping*) oziroma množičnim sodelovalnim spletnim zbiranjem informacij (*crowdsourcing*).

Glavni del delavnice bo namenjen uporabi mobilne aplikacije za zbiranje podatkov o ovirah za gibalno prikrajšane v starem mestnem jedru Kopra. Udeleženci, ki bodo imeli s sabo pametne telefone ali tablične računalnike (z vgrajeno GPS napravo), bodo - vsak v dogovorjenem delu mestnega jedra - aplikacijo uporabili za prispevanje k spletni karti ovir za gibalno prikrajšane. Pred odhodom na teren bo nekaj časa namenjenega preizkusu delovanja aplikacije na vsaki od uporabljenih mobilnih naprav. Izpostavimo naj, da gre za prispevek k projektu, katerega zametki so nastali v obliki študentske raziskave na Oddelku za geografijo v Ljubljani in bo v bližnji prihodnosti nadgrajen prav z aplikacijo, ki smo jo pripravili za to delavnico. V času poteka terenskega dela bo v šoli, kjer bo potekala konferenca, mogoče v živo spremljati dopolnjevanje spletne karte ovir za gibalno prikrajšane v Kopru. Po vrnitvi s terena si bomo skupaj ogledali in komentirali naš skupni rezultat in izmenjali terenske izkušnje z uporabo aplikacije. Zadnji del delavnice bo namenjen kresanju idej o možnih mobilnih aplikacijah, ki bi jih želeli uporabiti učitelji geografije (in najbrž še bolj navdušeno učenci) v slovenskih šolah.

Udeleženci in njihove mobilne naprave pred udeležbo na delavnici ne potrebujejo nobene predpriprave.

PREVENTIVA PRED NARAVNIMI NESREČAMI KOT APLIKACIJA FIZIČNE IN DRUŽBENE GEOGRAFIJE

Preučevanje naravnih nesreč upravičeno velja za eno od področij uspešnega uveljavljanja kompleksnega geografskega preučevanja zapletenih naravnih in družbenih sistemov. To izhaja že iz samega bistva teh pojavov, saj so primarno rezultat delovanja naravnih procesov, vendar imajo prek negativnih učinkov izjemen vpliv tudi na človeško družbo. Človeštvo mora z njimi živeti že od nekdaj, oziroma šele z njegovim pojavom so povsem naravni procesi dobili negativni pečat, upravičeno zaradi pogosto katastrofalnih ali celo kataklizmičnih učinkov na družbo. Kot obrambo proti njihovim negativnim učinkom je sodobna družba razvila bolj ali manj učinkovit sistem zaščite in reševanja ter zavarovalništvo, ki pa služijo zgolj lajšanju izgub posameznikov in širših skupnosti zaradi naravnih nesreč. Izjemno hiter razvoj znanosti in tehnike v zadnjih dveh stoletjih je dal sodobnim družbam in mnogim posameznikom občutek premoči nad naravnimi silami, tako da smo skoraj pozabili na ključni vidik naravnih nesreč – preventivo.

Na mnogih primerih lahko dokažemo, da preventiva ni predvsem 'urejanje' navidezno neurejene narave, temveč bistveni predpogoj za sobivanje družbe z naravnimi nesrečami tudi v prihodnje. Ključno za takšen pristop je poznavanje teh naravnih procesov samih in njihovih učinkov na družbo ter njihova kompleksna vloga v prostoru/okolju/pokrajini, na čemer edinole lahko temelji preventiva v najširšem, geografskem pomenu besede. Z vidika geografije sta posebej pomembna dva segmenta tovrstne preventive – prostorsko načrtovanje ter poučevanje in osveščanje v okvirih formalnega in neformalnega izobraževanja.

PROUČEVANJE ZNIŽANE MEJE SNEŽENJA NA PRIMERU DOLINE PLANICE IN DOLINE V OKOLICI RATEČ

Znižana meja sneženja je v slovenski geografiji in tudi meteorologiji slabo preučен pojav, ko na nekem območju ob intenzivnejših padavinah sneži precej nižje kot v okolici, zelo pogosto tudi precej nižje, kot to omenja aktualna vremenska napoved. Vzroki za ta pojav so največkrat v lokalni topografiji in večji intenziteti padavin, ki je lahko pogojena z vplivom reliefa, ni pa nujno. Do znižane meje sneženja lahko teoretično ob padavinah pride povsod, opazovanja pa kažejo, da je v Sloveniji ta pojav precej bolj pogost v gorskih pokrajinah, zlasti v nepreventnih alpskih dolinah ter na vzpetem svetu Notranjske. Prispevek govori o proučevanju pojava znižane meje sneženja v dolini Planice in na območju Rateč v zimi 2014/2015. V celotnem zimskem obdobju sta bila na opazovanem območju zgolj dva pojava znižane meje sneženja, prvi v začetku decembra, še preden smo uspeli vzpostaviti sistem meritev, drugi tovrsten pojav pa se je zgodil ob koncu zime, in sicer v padavinskem dogodku 25. in 26. marca 2015. S pomočjo šestih postavljenih temperaturnih postaj ter postaje ARSO v Ratečah smo preučili temperaturne razmere v času padavin. V analizi smo uporabili tudi temperaturne podatke iz meteoroloških postaj v širši okolici in ugotovili, glede na splošno vremensko dogajanje nad obravnavanim območjem, netipično spremembo temperaturnega profila iz »običajno« padavinskega v praktično izotermnega, ki naj bi bil tipičen za pojav znižane meje sneženja.

GRADIENTI KOLIČINE PADAVIN V ALPSKIH DOLINAH

Padavinska karta Slovenije obstaja že vrsto let in pokriva tudi gorska območja. Tako se zdi, da o padavinskih razmerah v gorskih pokrajinah vemo tako rekoč vse. Vendar pa je osnova tej karti precej redka mreža gorskih padavinskih postaj, ki so, razen z redkimi izjemami, locirane v glavnih dolinah, ki so precej oddaljene od glavnih grebenov in gorskih masivov. Podatki o padavinah s teh postaj so pogosto sicer korigirani za faktor, ki upošteva vetrovnost, a izkazalo se je, da to vseeno ne prikaže prave padavinske slike gorskih pokrajin, saj so padavinski gradienti na majhne razdalje lahko znatni. Terenske meritve so pokazale, da so pozimi ti gradienti veliki, o čemer pričajo tudi pretekle raziskave (Ogrin 2005, Ogrin, Ortar 2007). Občasne terenske meritve snežne odeje so nakazale še en padavinski pojav, in sicer hitro naraščanje količine padavin v stranskih alpskih dolinah z bližanjem proti zatrepom oziroma grebenom, ki jih obdajajo. V teh območjih blizu grebenov, v krnicah in njihovih zatrepih, padavinskih postaj praviloma ni in tako je informacija o količini padavin na teh območjih neznan, procesi, povezani s povečano količino padavin, pa lahko puščajo opazne posledice v pokrajini in vplivajo na življenje ter ostale procese v njej. Indikacije, ki smo jih pridobili z občasnimi meritvami snežne odeje, so nakazovale, da se količina padavin v teh območjih znatno razlikuje od količine padavin v nižjih delih dolin ali v glavnih dolinah, zato smo se lotili nekajletnih meritev padavin v poletni sezoni v nekaterih dolinah slovenskega dela Julijskih Alp. Prispevek govori o padavinskih razmerah poletne sezone zgornjega dela Zgornjesavske doline ter stranskih dolin Vrata, Krnica, dolina Planice ter krnice Belega potoka.

ZASEBNI LASTNIKI MAJHNIH GOZDNIH POSESTI: ZNAČILNOSTI IN POSEBNOSTI

Večina gozda v Sloveniji je v zasebni lasti. 89 % posesti je manjših od 5 hektarov. To je 40 % vse gozdne površine. Gospodarjenje z majhnimi gozdnimi posestmi se sooča z novimi izzivi: prostorska razdrobljenost parcel, velik so-lastniški delež in nizek delež poseka glede na možen posek. Te gozdne posesti so iz gospodarskega vidika razmeroma nepomembne, važnejše so iz socialnega vidika. Lastniki majhnih posesti različno vrednotijo pomen gozda, prav tako nameravajo z njim različno intenzivno gospodariti. Da bi zajeli značilnosti te raznolike socialne skupine, smo pripravili kombiniran internetni in poštni vprašalnik in ga izvedli na izbranem vzorcu lastnikov (n=2010). Z eno izmed metod »analize skupin« smo proučili rezultate in ugotovili, da obstajata dve skupini lastnikov, ki se razlikujeta glede na cilje gospodarjenja in glede na vrednotenje funkcij gozda. Metoda SWING je bila uporabljena, da bi prepoznali dejavnike, ki zavirajo aktivnejše gospodarjenje. Ugotovili smo, da na aktivnost gospodarjenja najpomembneje vplivajo demografske značilnosti lastnika in lastniško-posestna struktura gozdne posesti.

LOKACIJSKI DEJAVNIKI DRUŽBE ZNANJA: ČASOVNE IN PROSTORSKE IMPLIKACIJE

V zadnjih desetletjih je bil opažen premik od industrijske družbe v na znanju temelječo družbo, kjer imata osrednjo vlogo ustvarjalnost in inovativnost. Glavni akterji v tej novi razvojni paradigmi niso več samo delo, surovine in kapital, ampak znanje. Pomemben poudarek za lokalni in regionalni razvoj je tako postalo privabljanje in zadrževanje nosilcev znanja in ustvarjalne delovne sile. Medtem ko je splošno sprejeto dejstvo, da je prostorska porazdelitev ustvarjalnega kapitala neenakomerna, potekajo številne in pogosto nasprotujoče si razprave glede njihovih lokacijskih dejavnikov. Večina dosedanjih študij je tovrstna vprašanja obravnavala statično z ozirom na višje prostorske ravni, kot so metropolitanske regije in večja mestna središča. V prispevku želimo opozoriti na razlike v lokacijskih dejavnikih, ki izvirajo iz časovnih in prostorskih implikacij. Predvsem želimo odgovoriti na vprašanje, kateri lokacijski dejavniki ustvarjalno silo v določeno območje privabljajo oziroma jo v njem zadržujejo in kakšna je razlika med mestnimi in podeželskimi območji. Ugotovitve temeljijo na anketiranju ustvarjalne delovne sile v Sloveniji. Iz rezultatov lahko sklepamo, da se pomembnost lokacijskih dejavnikov bistveno razlikuje tako glede na preživel čas v določenem območju kot glede na stopnjo njegove urbaniziranosti. Ustvarjalci se v Sloveniji selijo predvsem zaradi možnosti nakupa in dostopnosti stanovanjskih nepremičnin, dostopnosti do večjih središč in prometne infrastrukture, višje plače in bližine visokošolskih središč. V naselju bivanja jih zadržujejo predvsem osebne vezi, osebna varnost in možnost koriščenja javnih storitev. Mestna območja so privlačnejša za ustvarjalce zlasti na račun delovnih mest, storitev, kakovosti in opremljenosti stanovanjskih nepremičnin, dostopnosti javnega prometa, pristočasnih aktivnosti in kulturnih dobrin ter izobraževanja. Podeželska območja so po drugi strani zanimivejša zaradi različnih elementov fizičnega okolja, osebnih vezi, stroškov življenjskih potrebščin, varnosti za otroke, dostopnosti stanovanjskih nepremičnin in dostopnosti do regionalnih središč. Če potegnemo črto, imajo prostorske implikacije večji pomen od časovnih. Omenjena spoznanja lahko predstavljajo koristen vir informacij za prostorsko, regionalno in družbenogospodarsko načrtovanje.

SLEPI IN SLABOVIDNI UČENCI V INKLUZIVNI ŠOLI

Deklaracija iz Salamance je leta 1994 povzročila radikalno spremembo v evropskem šolstvu, saj je otrokom s posebnimi potrebami po dolgih letih segregacije zagotovila možnost vključevanja v redne šole. V nasprotju z medicinskim modelom, ki v ospredje postavlja diagnozo in okvaro, inkluzivni koncept temelji na prilagajanju okolja posamezniku, s čimer mu omogoča samostojnejše življenje.

Dobrih dvajset let kasneje je v Sloveniji v večinske šole oz. v inkluzivno šolanje vključenih že več kot dve tretjini slepih in slabovidnih otrok. Inkluzija je uspešna, toda le pod pogojem, da je slepi ali slabovidni učenec enakovreden osebek v razredu in v okolju, v katerem živi. Učenec mora imeti možnost in pogoje pri uresničevanju svojih specifičnih potreb. V veliko pomoč so mu podporne strategije za premagovanje primanjkljaja (PoSt), konstantna in načrtovana pomoč tiflopedagoga, specialni pripomočki in oprema, prilagojeno okolje, zelo pomembno pa je tudi znanje učitelja, ki poučuje takega učenca, o posebnih metodah poučevanja in prilagoditvah pedagoškega procesa.

V prispevku bom osvetlila posebnosti poučevanja slepih in slabovidnih otrok, najpogostejše napake vida, osnovne metode dela s slepimi in slabovidnimi učenci in prilagoditve šolskega okolja.

SLEPI IN SLABOVIDNI – IZZIV IN SPODBUDA PRI POUČEVANJU GEOGRAFIJE

Zaradi svojih primanjkljajev slepi in slabovidni učenci potrebujejo posebne metode poučevanja in prilagoditve pedagoškega procesa. V primerjavi z vidnimi, imajo slepi in slabovidni slabšo orientacijo (na sebi samemu, v razredu, okolici, na zemljevidu itd.) in slabše ali drugačne predstave. Še bolj pa pri slepih izstopa nezmožnost uporabe slikovnega gradiva, ki je pri pouku geografije neizbežna in nujno potrebna. Prav zato moramo učitelji, ki poučujemo takšne otroke, uporabljati najrazličnejše prilagoditve, ponazorila, pojasnila. Na tak način učencem pomagamo ter omogočimo, da učni snovi lahko sledijo, jo razumejo, si jo zapomnijo in jo znajo tudi obnoviti. Prilagoditve se ločijo na prilagoditve in metode za slepe in prilagoditve in metode za slabovidne. Učenci pri pouku uporabljajo prilagojene učbenike, delovna gradiva, teste, zemljevide ... S pripravo na učno uro s slepim ali slabovidnim učencem ima učitelj dodatno delo, a ob upoštevanju načel nazornosti, jasnosti in jedrnatosti, ki so zanje najbolj pomembni ter ob uporabi dodatnih pripomočkov (modelov, maket, peskovnika) ustvarja učne ure, ki so bolj privlačne, pestre in razumljive tudi za ostale udeležence v razredu.

